

πιο διαλεχτούς. Είναι οι ίσα με χτες ταπεινοί, οι έρωτεμένοι με την άθωα 'Αστρούλα, που τους άφανίζει στην άγκαλιά της ή Πόρνη με τα πλάνα της ταξίματα.

Πέστε τη συναλλαγή, μα δεν είναι: ή συναλλαγή, είναι κάτι άλλο πιο μεγάλο, πιο τρανό, είναι κάτι σάπιο που βρίσκεται στον τόπο τούτο, όπου σταθείς και όπου πιάσεις. Βίβλικα κάποιο ντραβέρι γίνεται, κάτι πουλιέται και αγοράζεται· είναι ή Πατρίδα που πουλιέται άπ' τούς Στρωτούς κ' οι Γουαλιστοί την αγοράζουν.

'Η πατρίδα διαφεντεύεται άπ' του Καλόκαρδου τό σπίτι και ρέμπελη και κείνη, σάν και κείνο. Μιά φωνή διαμαρτυρίας ακούγεται άπ' τό λαϊκό σπίτι, είναι ή 'Αστρούλα, είναι: λίγο και ή πατέρας της. 'Η μητέρα και ή γιός άλλη πιστεύουν· είναι ο λαός ή πουλημένος που τον τραβάν οι πολιτικοί άπ' τη μύτη.

'Από τον ίδιο αυτό τό λαό, που ζει πιο φυσικά, πιο άληθινά, από τον έξυπνο 'Ελληνικό λαό, θα βγουν και τα καλά στοιχεία, στοιχεία που θα πάρουν έπειτα οι διαλεχτοί να χτίσουν τό παλάτι τους. 'Ο λαός τις πέτρες θα κουβαλήσει μόνο.

Κ' οι α' 'Αλυσιδες του Παλαμάν που διαβάζει ή 'Αστρούλα, είναι ένα ξετύλιγμα του τραγουδιού, του τραγουδιού που θόκους άπ' τη γιαγιά της σάν είτανε μικρή ή Στρατίδινα. Μα τώρα τό βλέπει και δεν τό γνωρίζει πια, στά χέρια του τεχνίτη πλάστηκε, κ' ή πέτρα έγινε άγαλμα.

'Ο λαός μας έδωσε τη γλώσσα του, ή λαός θα μας δώσει έως και άλλα, που άμα τα πάρουν οι Στρωτοί που θα γεννηθούν αύριο, οι πιο δυνατοί, θα τα υποτάξουν σ' ένα σύστημα και θα τα ξαναδώσουνε μεγαλωμένα.

Μα ή λαός πάντα παιδί, πάντα άμυαλο παιδί, έτσι που θα τα δει έως δεν τ' αναγνωρίσει και θα ναθεματίσει τα πριν δικά του, γιατί πάντα όσο και να προχωρήσουμε, πάντα όσο υπάρχει κόσμος, δε θα λείψουν από τό πρόσωπο της γής εκείνοι που παρασέρνουν τό λαό για τα ταπεινά τους σφέροντα.

'Ετσι κ' ή για ή Στρατίδινα ούτε την κόρη της δεν αναγνωρίζει, και στο τέλος του δραμαάτου τη λείει τρελλή, την κόρη που κάνει τό σκάνταλο και βγάζει τ' άπλυτα στη φόρα, πράμα που δεν ήθελε ή Καλόκαρδος να κάνει γιατί δεν τότε σύφερνε, φοβότανε μή χάσει μαζί με την οικογενειακή του ύπόσταση και την πολιτική.

Τό κακόμοιρο τό κορίτσι! λείει ή Καλόκαρδος τότε και άδιαφορεί, όπως άδιαφορεί και ή κόσμος όλος.

'Ε! κόσμο, άμα σε πνίξει ή ζεστοπωσιά, άμα φτάσει τό μαχαίρι στη κόκαλο, τότε θάχίσεις να τα χρειάζεσαι; 'Ισως πρέπει να άποθουρκωθείς για ν' άρχίσεις να σκέφτεσαι.

Τότε θα χειροκροτείς και τις α' 'Αλυσιδες·

Θα τελειώνα τώρα κ' δεν ήθελα να πω δυό λόγια στον κ. Ξενόπουλο.

Για την κριτική του δε μιλάω, έχει σάν κριτικός την ιδέα του, πάει καλά. Μα θα μιλήσω άπάνου σ' εκείνο που λείει, πως βάζει στη σκηνή ή κ. Ταγκόπουλος, Στρωτούς και 'Αστρούλες, ενώ τέτλιο, στον τόπο μας δεν υπάρχουν·

'Ο κ. Ταγκόπουλος λείει πως υπάρχουν και δίνε μάλιστα να καταλάβουμε πως άπ' τη ζωή τους έχει πάρει.

'Εγώ δε θα συζητήσω αν υπάρχουν ή δεν υπάρχουν. Μπορεί και να υπάρχουν. Μα έχω όλη τη ζωή μου να μιλάω με την γνώμη του κ. Ξενόπουλου, που τ' άρραδεχτώ τους δεν υπάρχουν·

Μα μία φορά που δεν υπάρχουν, πρέπει να γεννηθούν, αυτό νομίζω πως όλοι λαχταράμε και ή κ. Ξενόπουλος μαζί.

Και τί άλλο κάνουν οι ποιητές, οι δραματικοί, παρά τις λαχτάρες τους, που δεν μπορούν να τις ζήσουν στη ζωή, να τις φέρνουν να ζουν πάνω στη σανίδα της σκηνής;

'Ιδες δεν πιστεύω να ζούσανε, ούτε τον καιρό που τό λεβέντικο κορίτσι πάτησε τις σανίδες της σκηνής, μα 'Ιδα είναι του δραματικού ή λαχτάρα και αν δεν έζησε ακόμα θα ζήσει στα χρόνια τα μελλούμενα.

'Όπως μέσ' στα μεγάλα δάση υπάρχει για τη φωνή αντίλαλος, μέσ' στις πολιτείες υπάρχει για τις λαχτάρες, κ' έτσι μία μέρα οι άθροποι θ' ακούνε στα βάθια της ψυχής τους τη φωνή 'Ιδα, 'Ιδα, θα βλέπουν την είκόνα της 'Ιδας, δίχως να ξέρουν πούθε έρχεται.

Κάθε συγγραφέας πλάθει έναν κόσμο δικό του, έναν κόσμο που ζει και κινείται ανάλογα με τις όρεμές της μεγάλης του ψυχής.

Σ' αυτό τον κόσμο τον ψεύτικο κι άληθινό μαζί, ζούν τις στιγμές που όνειροπολούνε, οι ψυχές εκείνες που θα νιώτουν άπ' τις άλλες βαθύτερα τον άγαπημένο τους ποιητή. Βλέπουν μπροστά τους και 'Ιδες και 'Εδες και Ρεβέκες και Σόλνες και Μπράντ και Ρούμπκε. 'Επειτα θα 'ρθούνε άλλοι, περισσότεροι άπ' αυτούς, που θα ζουν κάπως πιο άσυναίστητα και γι' αυτό και κάπως άληθινότερα στο συγγραφέα την κοινωνία, (και αυτό βέβαια από την επίδραση της προηγούμενης γενιάς), ως που θάρθει μία μέρα που ή άέρας θα είναι γεμάτος από του ποιητή τις θεωρίες, ή Hilda — ως ονομάσουμε έτσι την ψυχή του ποιητή — θα χτυπάει την πόρτα του παλατιού, θα χτυπήσει και την πόρτα της καλύδας.

'Ο κόσμος του συγγραφέα, τό ψεύτικο αυτό περιβάλλο, τώρα γίνεται άσυναίστητα τό περιβάλλο τό γενικό, άρχίζοντας έως άπ' του συγγραφέα την πατρίδα για να φτάσει άργότερα σ' όλα του όρίζοντα τα σημεία.

'Ό,τι ή συγγραφέας προφήτεψε, έγινε, ή καλύτερα ή, ήθελε έγινε, γιατί ποιός είπε πως Προφήτης είναι εκείνος που λείει ή,τι θα γίνει και ή οι εκείνος που ή,τι θελήσει γίνεται.

'Ε! μέσα σ' ένα τέτιο περιβάλλο, μέσα σ' έναν τέτιο κόσμο πραγματικό βγαλμένο μέσα άπ' του ποιητή τη σκέψη, είναι παράξενο να γεννηθεί μία Hilda; Σας φαίνεται άπίστευτο πως μπορεί ή ίδια δημιουργική έργασία να γίνει στον κόσμο αυτό, που έγινε μέσα στού ποιητή τη διάνοια, άφου ή κόσμος αυτός δεν είναι παρά ή διάνοιά του;

Και δεν μπορεί να μου πει κανείς όσο και αν έχει λαχτάρες ένας συγγραφέας, πάντα έπηρεάζεται από την περιουκλωσιά του, γιατί ποιός είπε πως οι λαχτάρες αυτές δεν είναι όλωνό μας, δεν είναι γενικές, μα τόκρπιες; τώρα και άδύναμες, δεν μπορούν τον καθένα να συγκινήσουν, πάνε και βρίσκουν κάποτες πιο ισταντικές ψυχές για να φιλοξενηθούν. Και είναι αυτές οι ψυχές των ποιητών.

'Οχι, δεν είναι μίμηση ζωής ή Τέχνη, ή μίμηση ζωής μπορεί να είναι τό μέσο που ή συγγραφέας μεταχειρίζεται για να βγάλει ή,τι είναι κρυμένο στης ψυχής του τα βάθια.

'Υπάρχουν δεν υπάρχουν, λίγο μας νοιάζει.

Και ένας συγγραφέας μπορεί να παίρνει την Τέχνη για ζωής μίμηση, όπως την πέρνει και ή κ. Ταγκόπουλος, του έπιτρέπεται, γιατί ή ίδιος ή συγγραφέας ποτέ δεν ξέρει τί πραγματικά κάνει, εκεί που νομίζει πως κάνει ζωής μίμηση, δεν κάνει τίποτα άλλο παρά να προσωποποιεί τις λαχτάρες του, — μα ένας κριτικός ποτέ.

'Ο κ. Ξενόπουλος τ' άξερι αυτά καλύτερα από μένα, μα φαίνεται δε ήελθε να δώσει προσοχή. Δεν είναι τίποτα σπουδαία, ούτε λέγοντας αυτά ένομισα πως ακούζω γλαυκες εις 'Αθήνας, μα τα είπα γιατί είταν ανάγκη να τα πω τώρα. Είναι ίδιές κοινότητες που θα ξέρει κάθε άθροπος που έχει κάποια στοιχεία Αίσθητικής.

Σ. ΧΑΡΛΗΣ

ΞΕΓΛΥΣΤΡΗΜΑ

'Από τον κ. Γρ. Ξενόπουλο είχα ζητήσει («Νουμάς» άριθ. 288, σελ. 7, στήλη 2) να μου δηλώσει, σάν τίμιος άντρας και με την ύπογραφή του, αν τα δυό άρθρακια που φανήκανε στο «Νέον 'Αστυ» (21 και 26 του Νοέβρη 1907), άνυπόγραφα, είναι δικά του, γραμένα δηλ. με τό χέρι του. 'Ο κ. Γρ. Ξενόπουλος, ξεγλυστρώντας έχι και με τόση μαστοριά, δημοσιεύει στο «Νέον 'Αστυ» (24 Μαρτίου 1908, σελ. 2, στήλη 4) τό ακόλουθο γράμμα·

Φίλε κ. Διευθυντά,

Είς απάντησιν της σημερινής προκλήσεως του «Νουμά», προοαικώ κ' έχρι τον κ. Ταγκόπουλον να δηλώσθω Ιον) αν ήρθούδια του «Νέον 'Αστειος» των 21, 26 και 29 Νοεμβρίου 1907, τα όποια φηγουράρουν εις τό βιβλίον των με τίτομα μου φηρόδύπλα-τό (ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ), έδημοσιεύθθω εις τό «Νέον 'Αστυ» ένυπογραφώς ή άνωύμωσ. 2ον) αν την ίδιαν περίπον έποχήν, έξ άφορμής παρομοίων κ' επανειλημμένων άσβετιών του κ. Ταγκοπούλου, δεν ήνογκάσθην, να δηλώσω συντάκτης τότε του «Νέον 'Αστειος», ότι ή στήλη, την όποιαν έπέμενεν ή «Νουμάς» να θεωρηθ ήλην ιδικήν μου, έγράφετο υπό διαφόρων συντακτών και ότι έχρι προσοικώς δεν έπρεπε να ενθύνωμαι παρά δια τας φιλολογικώς γνώμας και κρίσεις, τας δημοσιευόμενας εκει με την έπογραφήν μου. 3ον) αν ή άνωύμωία του γράφοντος, και του έλαχίστου, δεν είνε άπολύτως, παντού και πάντοτε σεβαστή, ίερά και άπαραβίαστος και αν ήμωσ φιλόλογος ήμπορη ποτε ναναδημοσιεύσθω και άνωύμωσ ως άπογεγραμμένον, επί σκοπώ πολεμικώς, έστου και εταν είνε βέβαιωσ, ότι ή ύπογραφή, την όποιαν όύτω πλαστογραφεί, είνε ή του γράφοντος; και 4ον) αν ή άνοαιήμωσ και ή άδση-ρός χαρακτηρισμός άδτης της πρόξεως του κ. Ταγκοπούλου εις τα «Παναθήναια» υπό του παιδότητος, δεν άποτελλή δικαίαν τιμωρίαν της ύποτροπήσ.

Δεχθίτε κλπ.

'Όλος ήμέτερος
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δε θάπαντήσω και τούτη τη φορά στις βρισιές του κ. Γρ. Ξενόπουλου. 'Αρκητή ίκανοποίηση για μένα είναι που ή κ. Ξενόπουλος δεν άποκοταει ναρνηθεί και ναποκηρύξει τα δυό άνυπόγραφα άρθρα του, μολογώντας έτσι πως είναι δικά του. Πως είμαι τώρα «πλαστογράφος» κι άσβεθής, καθώς με καταγγέλνει, δεν τό πολυκαταλαβαίνω. Λυπάμαι τον κ. Ξενόπουλο· κ' ότα λυπάται κανείς, δε βρίζει· δακρύζει μοναχά. Και σας τό ξεμολογούμαι, πως διαβάζοντας την άπάντησιν του κ. Ξενόπουλου δάκρυσά, άφου ή κ. Ξενόπουλος για την χαλοσυνειδητή κριτική είναι πια από χρόνια μακαρίτης.

Κέρμηρα 27 του Μάρτη 1908.

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ